

ACC. N:R M. 8352 : 1-24.

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *P. E. Sandgren*
 Härad: *L. Möre* Adress: *Påryd*
 Socken: *Karlslanda* Berättat av:
 Uppteckningsår: *1942.* Född år *1853* i *Påryd*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ljälvsbiografi.

s. 1-18.

Fortsättv. ö. komplettering int. 1/4-42

s. 19-24

ACC. N:R M. 8352:1-18.

Landskap:

Upptecknat av:

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår:

Född år 1858 i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

/

Skånska för en lång levnad, 89 år

På jag skall berätta något från min lilla
levnad, är det väl bäst att börja från början,
eller så långt som jag kan minnas tillbaka.
Likaså vad min förälder har berättat för
mig.

Min farfar var född 1778 och var ursprung
från Tällem Tälldgå med namnet "Tall".
i äktenskapet hade 8 barn, 3 söner och 5 döttrar.
Tällem Tälldgå, Petter, och Karl, dessa
3 lärde sig garvarystet, och med tiden anlade
egna garveri. Tälldgå i Mårten.

Skriv endast på denna sida!

M. 8352: 2.

Landskap: Småland Upptecknat av: P. E. Sandgren 2.
 Härad: S. Möre Adress: Pårgd
 Socken: Karlshanda Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1942. Född år 1853 i Pårgd

Peter i Åby Kapell, Thar i Åskar, församling
 Peter blev min far, innan far slog sig på
 garnvareriet. Gänste man bänder, hans första
 plats var hos två bänder 14 dagar hos dem rege-
 nerer ett år, lämnar var 8 riksdaler, stigar till-
 bylar, en lintråpa, flera tråkar, strumpor o linne
 taga från hemmet. Därefter tog han plats hos en
 klackare i Sandspå, där lämnar var 20 riksdaler för
 året, efter dessa gänster tog far arbete i garn-
 veriet, efter erhållit provbetyg köpte far en
 hängsnet av en gammal klackare skickat
 i Åby Kapell, (sedermera Karlshanda) på denna
 plats ombudet garnveriet som detsamma omkring 30 år,
 Min far ingick i äktenskap 1830 med en
 bondadatter från Östervat Wisshäda församling.

(1850)

född 1814 (se bid 6)

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

Landskap: Småland

M. 8352 : 3.

Upptecknat av: P. G. Lundgren s.

Härad: S. Möre

Adress: Pärld

Socken: Karlslanda

Berättat av:

Uppteckningsår: 1942

Född år 1853 i Pärld

Några år därefter flyttade min mamma till oss, jag minnes henne mycket väl, jag var omkring 4 år gammal. Hon var min lärarinna i både boken och på följande sätt så lärde att jag frågade henne i vilken skola hon var gått, och fått så stor lärdom, "lilla barn" svarade hon, jag har ej gått i någon skola, ty det fanns ej någon skola på min tid, bara i städerna för beredskapsbarn, "Men hur kan mamma då läsa?" frågade jag, "ja" svarade hon, det var en avskedad soldat, som kom hem från kriget i Rymland, som gick omkring i stugorna i Måseppareda och lärde barnen läsa i boken mat att man fick föda under tiden. Så tog man på sig de stora brillorna på näsan i vilken var fäst ett snöre över ryggen som fasthåll brillorna och läste med sin lilla dobjord.

Landskap: Småland M. 8352: 4. P. t. Sandgren 4.
Härad: S. Möre Adress: Påryd
Socken: Karlslunda Berättat av:
Uppteckningsår: 1942 Född år 1853 i Påryd

Skarman lärde mig den första barnabåren, samt
om den stora fuden som skapats allt i himmelska yard.

ibland berättade manna för mig om sin egen
barndom, och livet på den tiden, och nu låter jag nämne
späcka berättelse:

Skinn Tor var född i församlingen av 1700-talet.
Mora var bandet i östervärd i Missuppgårda socken, jag
var enda barnet i äktenskapet. Tor gjorde alla sina
resor på häst ryggen, ty på den tiden fanns inga vägar
för barn med vagn, så yngre varar såldes och köptes
måste de "kläddas" de lades på en bär mellan 2
hästar och förslades till den väg som fanns ut till
stora vägen mellan Karlskrona och Västerås,
nästan varje söndag red Tor till kyrkan, - Ty Tor
Tor & häng som ansågs för en stor prädikanter

Landskap: Småland M. 8352:5. Upptecknat av: P. L. Sandgren
 Härad: L. Möre Adress: Päråd
 Socken: Karlshanda Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1853 i Päråd

5.

var då i Missfjärda, jag gick ofta till kyrkan en mil,
 på vintern i den djupa snön var snärt då snön stod
 över knäna tjälarna väta omkring ben, ty under-
 bygar använde sig knännen där, men som tjänsten
 i kyrkan varade omkring 3 timmar och kyrkan var
 fullpackad med folk blev det varmt så tjälarna blev
 torra till nersidan. Min far var mycket
 vidskeplig, vittnet alla vare på den tiden, sålunda
 tyckte man sig se spåke, måtte skogsmannen ofta,
 vid en sten intill vägen der red blev man
 avslagen av nästen flera gånger. gick på brädd
 nästen hem, då stog han på hästen med rid-
 risken (om vi vare lagda) tyst upp i skogen
 så jag släpper stygget, (ty vid std påseren det)
 (chotta påseren efter märkrets inbratt.)

N. 8352:6.

Landskap: Småland Upptecknat av: P. E. Landgren
 Härad: S. Möre Adress: Pärå
 Socken: Karlslanda Berättat av:
 Uppteckningsår: 1942. Född år 1853 i Pärå

6.

Ju gamla tiden där sålde far gården, förschaffade en stuga på gården där vi levde på undantag. vi gick ett stycke, att under gatuet i stugan där vi bodde, skulle ha för lång tid tillbakadragits en kapparkittel med sikter och närmningar uti.

Skänkfull som far var lät man gräva upp gården under gatuet, och det påstos att de verkligen hittade en kapparkittel med star skott uti, men vämpa låg en svart hund i väste, de vågade inte röra kitteln så skänk kittelen och gården rasade igen. Deltida berättas att antalsade Maron för mig om skänkerna.

Minna Färdslar Petter Janssen var född 1814. min och Sigrid Nelson född 1814, var båda gudprästliga och gammaldags främna, i hemmet i Pärå höll ofta bibelfärdslar med underika samtal, i kapparkittel var då en gudstjänst som en gång i veckan av några präst från moderkyrkan höll.

M. 8352:7.

Landskap: Småland Upptecknat av: P. E. Sandgren
 Härad: J. Möre Adress: Påryd
 Socken: Karlshunda Berättat av:
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1853 i Påryd

i Åby var Præsten Brundbäck, samt Kamminister Brundbäck
 efter Brundbäck kom en Kamminister Lagerkvist, på han-
 nam Kampinernas gård, vi barn från Kapellsbruket
 nära 2, med Pinga på 1, 2, med till Åby varje vecka för
 läsa för Lagerkvist, vi hade alltid med oss en gammal
 präst för att bära våra skat, ty det var på sommaren, på-
 mens namn var "Lillemor - ante" ante var våra skat
 för 2 äre parat fram och åter, under tiden vi läste gick
 ante i stugorna i tigde mat, Præsten Brundbäck var en
 sträng man, särskildt mat superiet, kände all slags råffind,
 var någon kan såg i kyrkan som hade kätty till
 skäder kallades han i skriften för varning
 och tillräta visning att använda dem värt ty, ty der
 låg på med andra i kätty

ochin Tor blev också kärfär en gång av Prästen.
Blar kunde vänt ett vadmesttyg med insprunnet
kängarn vilket bländte i tyget, av detta tyg spelles
en övverack, så Tor vid ett besök hos Prästen
hade rakten på sig, säger Prästen vid mödningen,
gag Tor Fabrikär Sandgren märktar sig med
blanka rackar, så säger Tor i min gumma
har vänt tyget till denna rack, ja då möte
gag de det varmare, så rapar man in den Ten.
När skall du få se ett så fint vadmesttyg, som
Sandgrens gumma kan väva, så blev stort beröm.

Om en bande på en stadica såp sig full
och både småvra, kom man i färdar kärfär, erkändes
ej färdceloen, tags kväpningen fram, vilken
stod i ämbetsrummet gäpke ej strykt, så blev
den bratstige utstruken på att gå till matvarden,
detta tag skur, påbera att gå till matvarden ansägs
på en stor skam på denna tid.

Då gamle Bluckare Morkvist bodde i sin
i Kapellstegen, bodde han 24 skilling i lön
för varje vecka, då för varje hans lögenhet
dag han arbetade. Ja var en bandlång i Hålsbeck
som ägde stora tingarna, denne dräng Jönsson
blev så vittlad att bli en bluckare efter Morkvist
samt förvaring en hus i Linnemot i Tholmar
som skickade, sedan anlåg Jönsson Morkvist
som bluckare och skickade mot en ölig lön en
300 riksdaler, samt i naturen från varje mått 1/4 man En
en kappe så, en fördrag, en kotte bär, en talsack,
2. tagg, ett offer juldagen, detta var år 1840
en första skola i Kapellet, i vilken jag fick
län mig skiva, räkna, läsa, några noter,
8. Någon ardet i kyrkan fanns icke.

Så i Kapellet, jag förutlades tjänst mer
en en gång i månaden, gick folket mycket
till främmande kyrkor såsom Hålsberga

för att hära Prästen Tälberg, vilket var
5 mil, de yngre på lördagen, samma bena på
måndagsmatten. Bland de berömda Präster
sär var en Pastor, "Petter Nymen" vid ett
tilfälle då Nymen Prövisade i Holmar där-
Nyska, resten för det för att hära honom,
hans dag till ännu, stänisken lever som
ett för, där som ett för, indelade dotter i
tre delar, Klappä, Blotäp, Lappä, Men
du ni vil stäbaer att ni ska ta kappan
om Petter Nymen! ä, min vän kappan är ej
känd på en lösligare väder, Loden gick han
ett skap både på en och låga mänisken.

Från min barndomstid står framför ett
minnet av julen i Sällsams gård, Mycket
var ett stuga med inner sjöna käftiden
var inne i stugan,

1859. var för mig särskild minnesrik,
gag var då 6 år gammal min äldre syster
som då hade gått i Tholmans skola under
höstens varit hemma en gång, och berättat
att hennes heroskap hade en besynnerlig
lampa, som kunde lysa med sin lilla
tillförmåran, i lampen fanns en alga som
kallades fotogen. Syster min köpte hem
en dylik till sig, samt ett helstap fotogen.
Hon hade lagt upp våra gr. skåpar, som
bestod av en gran brödkraka en liten lampa
en finsektel, en mindre en votenzel,
en liten ost ämest. För köpte mig
en näst för 2 skilling, min syster
var en heros för 1½ skilling per st.
med den underbara lampen i mitten
på gulhagarna. Kunde jag ej låta bli
att springa efter min lilla brödkraka för

att de skulle få se ett så underbart
lyd som de aldrig hört, de gick inte
gå in, blott de genom förstet på sprang
in för att skona i lampans sken för
att visa större eller mindre lyse.

Detta var den bästa potagenlampan
i vår kapellbänk, fimm kom där
inne, guldslappar eller guldgrann bars af,
men guldslappen var större än var,
guldgrästen, gulbröken, daps i guldgrän
bars lika som var, af 4 var guldslappen
guldslappen och hörsel med blås på
slappar som bars på axeln, vid framkams-
ten till myskan lades blåsaren till
ett stort bäl utanför myskanen,
efter 4 minuter gäst i myskan, sedan
var det skynna som, ty den som först
kom kom först sin grida först inberga.

Någon rengöring i badugården eller
ställfärdags ej för än Fredsdag pol.
kände jagan eller det som då skötte
om badugården, någon åker eller god
vän, blev badugården rengjord och
alla djuren givna mat på natten
för Fredsdag pol. Fluske kan åter
en avän, kunde halva dyngvägen
vara i botten i badugården, den vän
som utmärkt polkagen, blev Brätten
efter med andra vänner bjuden på
ungdomsfille med mat och dans på
natten, polkningen i byarna varade
till knut dagen, med dans, supa och
ciga såväl gamla som unga, ungdom-
en hade sina dansbänkar ute på lagren
med många upplag.

Efter den underbara kampen, kom
ett ännu större under, i Kalmarstidningen
stod att bara när man i staden på
ett angivet ställe kunde mot en
avgift av 25 öre boka med en person
som bodde i Flackham, Alla människor
ansåg att det var skaf för att boka till
sig pengar, men en dag då jag var i
stäm prövade jag övertyget, en tur satte
till vänt och till min stora förvåning
både jag och resten boka från Flackham,
vi måste dra på oss, telefonen var
kannat till vår landsväg.

Efter detta kom även en märkvärdig
upptäckt, ett jordbruksskredskap, som
kunde vända tarven uppåt i långa
gärna rader, detta redskap kallades för
"jardplag" då denna plag demonstrerades

lystes på i kyrkan vilken dag som mest
gattes det nam så mycke folk som på
en marknad, nästom käftes många
stugar av de rika bärde de fattiga
lämnade sig fram.

Under min uppväxttid på 1850-talet
var Åby Kapäls församling oroadis och
skoleliv i många oroadis, på flera
nätter vilken vägar fanns här och där
här och där vetrinar eller barnasöka,
och käftes ordentligt skoleliv, här fanns
en gammal kvinna som tjänstgjorde som
här barnasöka i vetrinar, för att
spöka såväl folk som djur användes
samma medel, såsom löstkrut,
divelstråk, luggapper, tabaksrök,
tingan, kummin, brännin. Denna
kvinna var således käft i många år.

gag vill här återgå till vår gamle
skolekare och skolebarn på 1840-talet.
Helt enkelt fick snart många av oss att vara
en del av den så kallade skolekare och skolebarn,
hans färdiga att springa något, ännu träffades
ej av någon, som här i kapitlet ej hans var
en ett skolebarn, med en liten läroplan
der vi barn vare ett antal av omkring 20
i 30 st. och en del stora pojkar i 18-20 år
som ej kunde läsa i bok, möjligen fått
lära något i skolan av en gammal Bästman
eller en gammal, (mat mat i vädning)
Helt enkelt var sträng hade god disciplin
med "barnen" då rätningen spretades
på ryggar, fingra, naglar, gå åt skogen
för skära sig naglar till sin egen ryg,
all läsning behövde samtidigt av alla barn.
Något, på avstånd lät det som ett stort vattenfall

inomför dären i skolan var spikar i väggen
att hänga mässorna på, under var träskåporna
för att slossa om vid utgången, till höger
om dären en stor träbalja med vatten
i vilken låg en slennig träskåpa i flät,
målet klarsatt vid skolan fanns icke, det var
att springa i skog eller bevakar, icke någon rast
enligt mätens färdham icke, bländ. sig någon
enligt naturens ordning behövde gå ut, måste
man gå fram och belysa om lära, ofta stoda
flera st. petokianärer i hån begående ideligen
rapande "Jä gott. Jä gott?" någon gång
kände att lösningsarbetet kom färdigt,
skan gick någon utan seer kom barbaren
fram. Med svarta tavlor skulle vi lära att
springa, någon natur kunde ej fullkrist,
de skrens ochrar från 1. till 0. De små ochrarna
enligt de stora betydde naturmater,

Skolokare Hultqvist bodde i åttenskapet
11. barn. Hultqvist bröt sig med inkomsten
med att koka kumrätter till färingar och
kylas, även var han mycket anlitad som
kakorna, vid måltiderna sattes potatisfärdet
under bordet för att barn ej skulle ta
de största potat. Bräddkorna vilade under
färdarna. Barnen fingo god uppfostran
kamma bra ut, en blev Präst, en Lärman,
andra gick på färdvägskolor. Till Skolokare-
systemet tillhörde även skivade träskor för Präst
skapets räkning ägnades vid husfärdaren
i rotarna, här vare 6. rotar, såväl stora
som små måste infinna sig vid läsmålet
för ^{att} få sin kumrätt i bak, de mindre
läste för Kantarna, de äldre för Prästen,
ett läsmåttak var en dyr kostnad för barnen,
kunde vara i två dagar, mat och mycket
brännvin användes till.

Kongelättesing
inlämn. 2/4-42(nuvarande
Karlskrona)

Lästättning från föregående st.
angående minnesplaton här i arten från
1540. "Dacke kallar" och "Harnenberg"

Arby Kapell var på denna tid
nästän som en stor skog, der såvare,
granar, mårdare, och stigmur, gäst men-
de gämma sig i de stora skogarna, ett
gäst ^{skydd} mot all ävverhet, i en by följande
förses en plats i skogen der till Dacke
hade sitt kruskrent med en kvinna
kallad "Thessa-lösa". Platon utgöres av
tvänne någa stenblock stöpar utvar mottagarna
samt ett stöt ävor sam-Lark, med dess tät
skogen omkring. Här gämma sig Dacke
dä han ej var säker för sina fiender
dä de valkades kunnat. Denna plats
i skogen kallas ännu för "Dacke kallar".

fäst

Så finnes här en by. Thillebrutt, i denna by finnes ett berg i skogen, Bruden hade sin dotter med namnet "Barna" denna flicka var i skogen i närheten av berget för att plucka bär, blev berget namnat som Thill som badde der, så fick platsen namnet "Thillberg".

Är en plats här, "Brudhyllan" som här i Kapellet y fanns några vägar på 1500 Fålet, måste man rida på rebarna, det var ett brudpar som skulle rida till Asby för att viga, (ty alla kyrkliga förrättningar måste ske vid moderkyrkan) Bruden var en vinn förelärdar tvingad att ta en man som y ville ha, så brudparet komna till en plats som hette hyllan der en "ä" skulle paveras, hysade bruden i äm och dränkte sig, så blev platsen kallad "Brudhyllan".

Fäst.

Angående Kamberg, var det ett säkert
gästställe för Tyger och mårder, Tyger
i bergat var flera ardebringna och kammar
för att gästarna vix, det fanns en stadtgar
med namnet "Fjälmanne - Tälle", därinne Tälle
var en skräck för hela Lådra märe, var
alltid väl beväpnad, stal och mårder på
flera platser, Tälle hade sin plats i Kambu-
berg, han var ättit pris om någon kunde gripa
eller skjuta honom, vid ett tillfälle då han
lägt sig att sova på bergat, kammar två män
genom skogen från de kammar sova, över-
mannade kamman, gick vid ratten sin och
ett halldugg. De personer som först
kär i kammet bärade råda skug och
bebyggelse i skugstråkten kallade sig för
"stuar" de brödde skugen råda mark,
levde på vilt och fiske, så uppkam.

Fests,

en stam Wikingar från det stora
vattnet, dessa saas blandade sig med Sverre
och kallades för "Widerar". Då vite mist
var kunnat till värt land var det
tränna "Bänningar" (Bandsåner) vilka
red tillaby kyrkan för att på deras
Prästen tala om vite mist,
och de tydnat en stund, tykte
de Prästen gån dess följa samman,
gick ut en kyrkan och sade, vi
vill ej ha en smittsamt mer.

Enligt folkrojen, skulle det vara
i Aby prästent samt den helige "Ligrid"
begynte sin rätt välsignade verksamhet.
Han skulle nämningen på landstiget vid
en plats i Hagby anslutning, där man
kallas Långs kamn, därav har platsen namnet.

är 1684 på farmstalltande av "Hyrkeherde"
"Erik Petrenius", en synlig slaga på "Memmar"
Pings ägar uppe i Åby skogsbygd. Detta var
säkers första kyrkan i Åby kapell, som folkmen-
gen skades i kapellförsamlingen måste en ny
kyrka byggas, den andra kyrkan byggdes år 1823
för en kostnad av 311 Rdl 5 Skf, den gamla
kyrkan såldes till Lärars utbruk till arbetare-
kostad, anskaffad den nya kyrkan anskaffades
kyrkogård med ringmur omkring, före denna
tid, skulle liksom försas till Åby kyrkogård
från kapellet, nästan 1750 kom den hemiska
pesten till vår art, något över 200 personer
dogo i den, att första alla till Åby
var om möjligt, ej heller ringa de ej ligger
i kyrkogården, så beslutade kapellet
att på två gårdar i kapellet skulle liksom
nedgrävas de som tillhörde detta område.

År 1868 fingo Kapellförsamlingen i Thul.
Maj: t. tillstånd att bilda egen församling,
som med stor framskriden varit med sin tid. (öningen
genomförd 1873)

Med en blick tillbaka synes framstör-
dandet mest, framför mig här ligan Thulmar-
Blundets N:1 tryckt den 3. januari 1827. Tidnin-
gar och past från Thulmar fingo vi i Tärns-
on gång i veckan, så ett gäng och från Masma-
läsa hämtade pasten från postbåden som
resten mellan Thulmar och Karlskrona, nu är
här past för varje dag med vår järnväg.
Trots det trivs vi snart i den världen
och vi ännu sitta i lera och betrakta
den närmsta synen.

Nästa blad blir N:1.

P. E. Jonelsson